

RADU OLTEAN
TEXT ȘI ILUSTRĂȚII

DACIA
RĂZBOAIELE
CU
ROMANII

VOLUMUL I
SARMIZEGETUSA

EDIȚIA A II-A, REVĂZUTĂ

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Această carte este dedicată lui Nicholas Dimăncescu – stins din viață în urma căderii de pe o stâncă în Munții Orăștiei, deasupra peșterii Cioclovina, în timpul filmărilor la documentarul inspirat de subiectul și ilustrația prezentului volum; tatălui său, Dan Dimăncescu – care a avut puterea să finalizeze acest film, și soției mele, Sandra, care, cu nesfârșită răbdare, m-a sprijinit în cei aproape patru ani cât timp am lucrat la ea.

CUVÂNT ÎNAINTE

Dincolo de ilustrația neobișnuit de bogată (peste 190 de imagini color: ilustrații, artefacte, hărți, monumente), această carte vă propune o viziune proaspătă asupra istoriei conflictelor daco-romane de acum 2000 de ani, o istorie curățată pe cât posibil de balastul ideologic și naționalist. Am adunat și adaptat pentru publicul iubitor de istorie, dar neconectat la publicațiile științifice și academice, marea majoritate a rezultatelor cercetărilor, studiilor și descoperirilor arheologice mai vechi și mai noi. Nu mi-am permis să speculez excesiv, în privința momentelor istorice neclare, însă am folosit, poate prea des, cuvinte precum „probabil” sau „poate”. Dar nici nu m-am ferit să sugerez unele posibilități, atunci când – rar – izvoarele istorice sau urmele arheologice au fost ceva mai generoase. Există cititori care ar putea fi surprinși că unele afirmații sau momente istorice prezentate în carte nu corespund cu ceea ce știau din filme, de la școală, din vechile cărți și reviste sau chiar din unele muzee. Sper ca tot ceea ce vor citi în această carte

să fie puțin mai aproape de acel *adevăr* istoric pe care îl căutăm, teoretic, cu toții.

Trebuie explicat că termenul *barbar* folosit în text nu are conotații peiorative (necioplit, sălbatic, agresiv), ci sensul dat de greci și romani popoarelor aflate în afara civilizației greco-romane. Cuvântul provine din greacă și-l desemna pe străinul ce vorbea o limbă de neînțeles (pentru greci), asemenea ciripitului de pasăre.

Această carte se dorește de popularizare. Din acest motiv, nu am respectat decât parțial regulile academice legate de notele de subsol și citarea autorilor. Autorii ale căror idei, păreri și cercetări au fost folosite în realizarea textului lucrării sunt trecuți în bibliografia de la sfârșitul cărții.

*Radu Oltean
aprilie 2013*

Înainte vreme, lumea era mult mai mică decât o știm astăzi. Mică, fiindcă doar atât ajunseseră vechii europeni să cunoască. Celții, grecii, iberii, latinii, tracii, germanii, sarmații își imaginau, fiecare, că țara lor este în

centrul lumii. Iar lumea, mai mare pentru unii, mai mică pentru alții, își avea marginile acolo unde se oprea și cunoașterea lor geografică. Într-o minunată hartă gravată de cartograful olandez Abraham Ortelius, repro-

dusă în ediția din 1590 a primului atlas geografic, apărut vreodată, *Theatrum Orbis Terrarum*, ne este prezentată „Lumea Veche” așa cum era știută de europeni și levantini la sfârșitul Antichității. La începutul veacului al

II-lea d.Hr., pentru europeni și pentru toți locuitorii de pe malurile Mediteranei, centrul lumii se afla la Roma, capitala celui mai mare, mai puternic și mai bogat imperiu al vremii.

*Templul lui Iupiter
Optimus Maximus
Capitolinul*

Colina Capitolinului

*Forumul vechi
- republican*

*Forumul lui
Caesar*

*Forumul Păcii
(al lui Vespasian)*

ROMA

Într-o zi din luna octombrie a anului 117 d.Hr., întreaga Romă participă cu tristețe la funeraliile celui ce a fost supranumit *optimus princeps*, „cel mai bun conducător“. Imperator Caesar Nerva Traianus Augustus (acesta era numele oficial) plecase la zei cu două luni în urmă, în Asia Mică, la întoarcerea din expediția împotriva parților. Avea șaizeci și cinci ani și, cu câteva zile înainte de a muri, paralizase parțial, probabil în urma unui accident vascular cerebral. A murit la 9 august 117 în orașul Selinus (azi, Gazipaşa, Turcia), în provincia Cilicia. Ulterior, localitatea a fost rebotezată Traianopolis și, în memoria sa, a fost ridicat un cenotaf (mormânt gol) monumental. Trupul a fost dus în Seleucia (azi, Selefke, Turcia), unde a fost incinerat. Apoi, urna cu cenușă a călătorit, pe mare, până la Roma, unde a fost depusă în soclul columnei ce-i purta numele.

Să aruncăm o privire asupra acestei zone centrale a Romei. Este zona forurilor, iar în mijloc este colina Capitolului, unde se aflau templele cele mai sfinte ale romanilor, în frunte cu cel al lui Iupiter Optimus Maximus Capitolinus, ce fusese recent reconstruit de Domițian, după incendiul din anul 80 d.Hr. La poalele Capitolului, se întindea vechiul For, din epoca republicană, ce avea în centru *Rostra*, tribuna oratorilor și, de jur împrejur, temple și edificii publice.

Începând cu Iulius Caesar și continuând cu Augustus, a apărut ideea forurilor imperiale, ctitorite de câte un împărat. În valea dintre dealul Quirinal și dealul Capitolului au fost construite cinci foruri grandioase: al lui Caesar, al lui Augustus, al lui Vespasian (*Forum Pacis*), al lui Nerva (construit, în mare parte, de Domițian) și al lui Traian.

FORUL LUI TRAIAN

VĂZUT DINSPRE SUD-VEST, RECONSTITUIRE

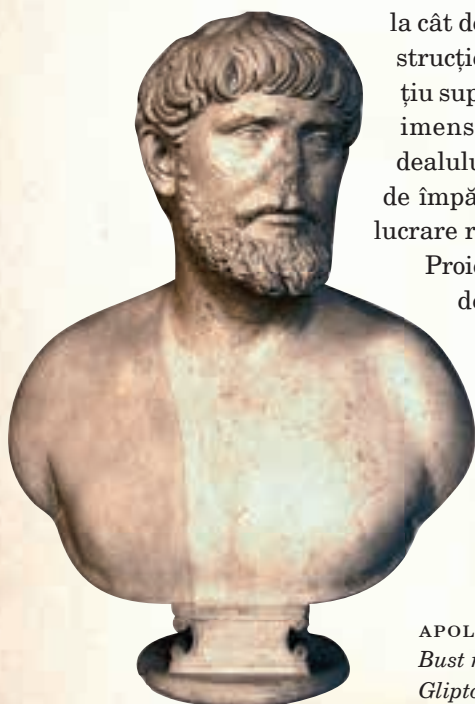
1. *Columna lui Traian*. 2. *Bibliotecile latină și greacă*. 3. *Propylaeum (Intrare monumentală)*. 4. *Basilica Ulpia*. 5. *Equus Traiani*. 6. *Exedra*. 7. *Arc triumfal*. 8. *Galerie (stoa) cu portice, statui de daci și stindarde*. 9. *Piața lui Traian*.

FORUL LUI TRAIAN

Forul lui Traian a fost inaugurat în anul 112, fiind ultimul și cel mai mare for construit în Roma (6 ha). A fost edificat în șase ani, atât cât trecuse de la terminarea celei de-a doua expediții împotriva lui Decebal, regele dacilor. Puțin timp, dacă ne gândim la cât de măreață era această construcție. Pentru obținerea de spațiu suplimentar, au fost necesare imense săpături în grosimea dealului Quirinal, începute deja de împăratul Domițian, pentru o lucrare rămasă neterminată.

Proiectul forului a fost realizat de marele arhitect Apollodor din Damasc și întrecea în mărime tot ce se construise similar până atunci. Spațiul cuprindea o imensă piață pavată cu marmură, mărginită de colonade, o

bazilică (practic, o enormă hală bogat decorată cu marmure colorate), două biblioteci, o neobișnuită – până atunci – coloană memorială și două intrări monumentale. În centrul pieței, se afla o statuie colosală de bronz aurit, reprezentându-l pe Traian călare. Statuia a înfruntat cu bine următorii trei sute de ani, existând măturii că era încă în picioare la finele sec. al IV-lea, astăzi însă nemaipăstrându-se decât o umilă bucată de marmură din soclul acesteia, descoperită în anii din urmă de arheologii italieni. Pentru accesul principal în for, dinspre nord vest a fost construită o intrare monumentală (*propylaeum*), decorată cu imense coloane de granit gri egiptean, iar spre sud-est un arc triumfal încununat cu o statuie de bronz reprezentându-l pe Traian victorios într-un car cu șase cai. La construcția magnificului ansamblu de arhitectură, s-au folosit numeroase tipuri de piatră colorată scumpă, aduse din Asia Mică, Grecia sau Egipt. Dincolo de bazilică, au fost construite, simetric, două biblioteci, pentru arhivele imperiale, una pentru cele latine, alta pentru cele de limbă greacă. Între acestea, într-o curte interioară de mici dimensiuni, se înălța columna. Reliefurile columnei puteau fi urmărite de pe terasele amenajate pe biblioteci și pe bazilică.

APOLLODOR DIN DAMASC

Bust roman aflat în colecția
Glyptotecii din München, Germania

CUPRINS

<i>Cuvânt înainte</i>	5	<i>Sarmizegetusa Regia</i>	51
ROMA	9	<i>Zona Sacră</i>	55
Forul lui Traian	10	<i>Templul mare de calcar</i>	58
Piața lui Traian	11	<i>Marele templu circular</i>	59
Statuile de daci	11	<i>Altarul Soarele de andezit.</i>	59
Arcul lui Constantin	14	<i>Marele templu de andezit</i>	59
Marea friză traiană de pe Arcul lui Constantin	16	<i>Cetatea</i>	61
Columna lui Traian	18	<i>Fețele Albe</i>	62
TRACII NORDICI	24	<i>Civilizația fierului</i>	62
Zalmoxis	27	RĂZBOAIELE LUI TRAIAN CU DECEBAL	68
Geto-daci? Sau geți și daci?	27	<i>Expediția dacica prima</i>	71
RĂZBOAIELE CU ROMANII	29	<i>Lucrările romanilor în defileul Dunării</i>	78
Romanii ajung la Dunărea de Jos	30	<i>Tapae</i>	85
Aelius Catus	31	<i>Neamuri germanice alături de Decebal?</i>	93
Războaiele dacice ale lui Domițian	33	<i>Nicopolis ad Istrum</i>	101
Tettius Iulianus îi învinge pe daci la Tapae.....	34	Înapoi în Munții Orăștiei	109
...Însă Decebal câștigă războiul... ..	35	Romanii traversează Carpații	115
SCURT ISTORIC AL CERCETĂRILOR		Fortificațiile de baraj de la Ponorici-Cioclovina	117
DIN MUNȚII ORĂȘTIEI	36	Căstrele de marș	124
Munții Orăștiei în vremea lui Decebal	38	Decebal cere pace	131
<i>Murus Dacicus</i>	38	SARMIZEGETUSA REGIA DUPĂ CUCERIRE	134
Costești	40	MONUMENTELE TRIUMFALE	
Blidaru	45	DE LA ADAMCLISI	136
Piatra Roșie	47	<i>Bibliografie</i>	148
Bănița	50	<i>Indice selectiv</i>	151

